Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1297 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 22 ՄԱՅԻՍ 1903 — 4 ՅՈՒՆԻՍ 1903 «Ն. Տ.»

10 ՓԱՐԱ

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՕՐԻՆ

ՏԻԳՐԱՆ ՃԻՇԷԼԷԿԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

20, ՊԱՂԱ ԱԼԻ ՃԱՏԷՒԻՍ, 20

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ

ان‌جیلوسو صاحب امتیازی د. جیوه‌لی

باب عالی جاده‌سی نومرو ۲۰

DIRECTION DU JOURNAL ARMENIEN

SOURHANTAG

20. Avenue de la S. Porte

CONSTANTINOPLE

ՆՏ ՁԻ ՏՐՈՒՆԻՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԱՒԵԼ Է ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՂԱՏԻՑ ՀԱՄԱՐ
12 ամիսը կանխիկ ղր. 75
6 » » » 40

ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՑ
12 ամիսը կանխիկ ղրշ. 100
6 » » » 50

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՑ
12 ամիսը կանխիկ Ֆրգ. 22
6 » » » 11

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ԿԸ ՍԿՍԻՆ
ԱՄԷՆ ԱՄՍՈՑ
10 ԻՆ 20 ԻՆ ԵՒ 30 ԻՆ

ՅԱՆՈՒՑՄԱՆԻՄԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրշ.
Մէկ անգամէ աւելի յանուցմանցի համար մասնաւոր պայմաններ

ՄԻՒԶԱՆԴԱԿ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ
ԲԱՒԱԿՈՑՆԵՐԸ ՍԻՐՏԱՒՈՐՈՒԱԾ

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳՐԷՆ ԵՏՔԸ

Իրենց ամուսիններուն կողմէ լքուած կիներու մասին Ս. Պատրիարքարանի տեղեկագրէն ետքը, զոր հրատարակեցինք երէկուան «Սուրբ Հանդուկ»ին մէջ, դեռ պանդխտէն այժմ մեզի կը տառնդվին նոր եւ աւելի ցաւագին տեղեկութիւններ։ Ամէնէն տանգաղացականը այն յօդուածներուն, զոր Ս. Քէշիշեան էֆ. գրած է մեզի, զոր Ս. Քէշիշեան էֆ. գրած է մեզի, այդ կիներուն ծանօթ խնդրագրին առթիւ։ Մանաւանդ ուշադրութեան արժանի են այս գրութեան մէջ եղած թերութիւնները, որոնց չորրորդ յօդուածին մէջ կը տառնդվին նոր եւ աւելի լուրջ տեղեկութիւններ։ Ս. Պատրիարքարանի հոգեւոր իշխանութիւնը անգէտ է այսօր նոյն իսկ թէ տարին քանի՞, ո՛ր տեղացի, ինչ անուն պանդուխտներ իր մօտիկը Ս. Քրկչի Հիւանդանոցին մէջ մեռած են։

Առանձ օրինական արձանագրութեան այնպիսի թերութիւններ են, որ կը նշանակեն թէ Հայ հոգեւոր հովիւները կը քնանան իրենց հօտը արածելու ժամանակ։ Եթէ այդպիսի արձանագրութիւնք եղած ըլլային, այսօր այդ 3000 հարսերուն գոնէ կիսուն համար պիտի կրնար քսուիլ թէ՝ կա՛մ «մուսինդ մեռած է» կամ «Այս ինչ գաղաք կամ երկիր գործով կը զբաղի» կամ «անգործ է, կամ «Զբեղ լքած է, գլխուդ ճարը նայէ»։ Վերջապէս յիշեալ կիներու անունդով վիճակը տեղի պիտի չտեւնէին, եթէ մեր Սուրբ Պարերը փոքր ի շատէ օրինասրութիւնն ու գործնական բարեղ պնօրինութիւնը ըրած ըլլային։

Երկրորդ, կրօն. իշխանութիւնը գիտէ անշուշտ թէ պանդուխտները իրենց վաստակէն կը ղրկեն ընտանեաց՝ սովորաբար փոխոսականներու միջոցաւ, որոնց մեծագոյն մասը ուրիշ բանի չեն նմանիր, բայց միայն այն անկուշտ աղբուկներուն որոնք չորցնելու չափ աբիլն կը ծծեն և որոնք որչ ու բոյն դրած են նոյն իսկ այդ կրօն. մարմնին քանի մը քայլ հեռու, կ. Պոլսոյ մէկ քանի խաներու մէջ ճիշդ և չորսն գործակալներ ունենալով պանդխտներու ծննդավայրերը և գործելու տեղ ոնանքը։ Պանդուխտին ընտանիքը մերկ է, կը տիպրէ առնուլ կրկին գինով կառնէն, կէս առ կէս տոկոսով քիչ մը դրամ, և կը տառապէ, կը մտահոգէ վկաններու առջեւ թէ աւանդի դրամ է տունն ու կարասին, խուճն ու գերանդին, արտն ոռ կալը, վասն, օրինակի համար, քսան արծաթ մէճիտիէ (որ իրականութեան մէջ տասը մէճիտիէ անգամ չէը) և կուտայ այս փոխոսը ամուսնոյն վրայ։ Եւ պանդուխտ ամուսինը կը վճարէ հրճուելով, թէ իր կողակիցը նիւթական անդորրութեան մէջ է։ Նոյնպէս պանդուխտը, օրինակի համար, կը վճարէ փոխոսականին տասը մէճիտիէ, ծայրայեղ գլխավճարով մը, որ այդ գումարը ընտանիքին հասնի օր առաջ։ «Փոխոսականին խղճին թողուած է ամիսներ չտեսլ այդ գումարն՝ այն ալ

Ձիւղ այս միջոցին պայքարին մէջ կ'երեւի ուրիշ անձնական գործիչ մը, այնչափ կարեւոր, այնչափ ճակատագրական, այնչափ կծծանգարար որչափ նոյն ինքն Պ. Տիւռէյ։

Այդ մարդը Պ. Տիւռէյի գլխաւոր փաստաբանն էր։

Պատմիչը դատ տեղի ունեցաւ 1898 դեկտեմբերին, այսինքն երբ Պ. Վալտէք Ռուսօ դեռ վարչապետ չէր եղած և չէր ցուցուցած Փրանսայի թէ համբաւներու քոլանդակ խորտակումին մէջ, երբ ծոն պզտիկ մարդիկը մեծ և մեծերը պզտիկ կ'ըլլային կուսակցական քինախնդրութիւններով, զօրաւոր մարդ մը մնացած էր։

Շատ քիչ անգամ բնութիւնը այնչափ յարմար կերպարանք մը կուտայ նկարագրին, որչափ Է. Պ. Վալտէք Ռուսօյի փիզիքականը՝ իր ներքին բնութեան։ Պ. Վալտէք Ռուսօ կատարեալ Փրանսացի մըն է, Անգլիացիի դիմիզով։ Զօրաւոր ծնօտը, ծանր չրթունքը սեղմուած բերանը, և այս ամէնէն վեր՝ աչքերը —թուխ-կապոյտ, պղտ, մեխամաղձոտ, թախանցող— գրեթէ կնճռոտ ճակատը և հեշտ ու ծանր քալուածքը արտաքին նշաններն են այն յամառ, անշարժ և խիստ բնաւորութեան որ կարող ըրաւ Պ. Վալտէք Ռուսօն Փրանսան դուրս քաշել հանելու այն ճչմարտապէս դըժոխային անդունդէն ուր ինկած էր Տրէյֆիւսի գործին ճնշումին տակ։ Կիրքերու, փոխադարձ ամբաստանութիւններու, նոյնիսկ սպառնալիքներու փոթորիկին մէջ, Պ. Վալտէք Ռուսօ իր խիստ ճամբան չպաշտնակեց հանդարտօրէն, անշարժ, անողոք և աներկիւղ, ապրկա այնչափ մեծ քաջութիւն մըն էր որչափ առիւծի մը վանդակին մէջ մտնելը, և անօթութիւնէ, կատաղութենէ, առնելութենէ, ամբաստիւ մտեղծուածութեան մղուած առիւծներու վանդակ մը։

Անոնք որ այսօր բաղդատաբար հանդարտ կը տեսնեն Փրանսան՝ Տրէյֆիւսով՝ որ խաղաղութեամբ կ'ապրի Բա-

ՅՈՒՂԱՐԿԱԿՈՐՈՒԹԵԱՆ ՂՕՂԱՆՋԸ

Մայիսը ո՛չ մէկ հրապոյր ունի հոգւոյ հեղձուցիչ օթիով մը կը նեղէ մեզ։

Տմոյն ամպեր, ամուլ ամպեր, որոնք անձրեւի տեղ արեւի մութ-վերմութիւնը կը հեղուն։

Հիւանդութիւններ, ծանր, թեթեւ։

Հիւանդութիւններ, ձմեռը խոնաւով, իսկ հիմա՝ չերմով զանգուած։

Կանանցի ցուրտին ու տաքին չդիմացողներ կը չուն դէպ ի գերեզմանոց, ուր մէկ քանի հինաւուրց ուռենիներ, իրիկնամուտին իրենց նիհար ու վտիտ ստուերները կը տարածեն, իբրեւ մխիթարանք մնացած հոգիներու։

Ամէն օր գիշերագնացութեան կը պատրաստուի հագնելով. մեր հովոցն է Արգիոտ ստորոտը փուռող ընդարձակ այգիներն, քաղաքէն 1-2 ժամ հեռու։

Մարիրկ ազգ հիւանդութեան պատճառու, մարտ 28էն մինչեւ ապրիլ 8 քաղաքիս բոլոր վարժարաններն գոցուեցան. կ'երեւի ապրական արձակուրդն ալ ժամանակէն առաջ պիտի բռնենք։

Այս ամենէն աւելի, ինչ որ չլսուիլ է կեսարիոյ մէջ, այն ալ կարգ մը ուսնեւոր մուտհաշիներու մահը գուժող տրխուր զանգակն է։

Աստուած իմ, ժամերով, ամբողջ օրը, երբեմն երեք եկեղեցիներու զանգակները միասց, խուլ խուլ, վայրկեան ընդմէջ կը հնչեն միօրինակօրէն, մանուան սարսուռը դնելով ապրողներու երակներուն մէջ։ Այդ պղնձի հնչեցիները դող կ'ազդեն, մեռելոց իրենց վերջին յարգանք, իբրեւ հրան ժեղտի կամ ողկերքի ողջոյն, ըստ խ, կը բաւէ մէկ քանի զօրանիւն, այն ալ՝ գագաղին եկեղեցիէն կամ տունէն դէպի գերեզմանատուն չարժած պահուն։

Սոյն չափազանցութեան մէջ, չեմ գիտեր հեթանոսական ինչ մը կը նշմարեմ։

Զանգակի այս ոգեւոր և երկարաձիգ ողբերը մինչ չեն յիշեցներ հին օրերու լալկան կիները, որոնք իրենց վա՛յ վա՛ւերներով մեռնողին վարձկան մուճետիկը կ'ըլլային, սուտ ու փուտ յորինուածքներ յօրինելով։

Երեւակայեցէ՛ք մէկ մը, խուլ ու յամր թմրդեր, որ սիրտեր թունդ կը հանեն, ջիղեր կը գրգռեն, երիկամունքը կը գալարեն։ չէ՛, քրիստոնէական չէ այս։

— Թըռնե՛..., լմնցած կը կարծես, քանի մը վայրկեան վերջ ուրիշ մը. միտք փուշ փուշ կ'ըլլայ, ու պահ մը ինքզինքդ չդազար կը կարծես։

Աւելորդ է ըսել թէ՝ ծոցոր (շլի) կիներ, հիւանդներ, լուսնոտներ ա՛լ աւելի պիտի ազդուին ասկէ, միշտ մտածելով մահը, որ իր խրտուիլակը անոնց առջեւ ցցելու պիտի չուշանայ։

ՀՄԱՅԵԱԿ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ

կեսարիա

ՔԱՆԻ ՄԸ ԿԵՏԵՐ ԱՇԽԱՏՈՒԱԾ

Բիւզանդիոնի 2019 թիւին մէջ, իրագեկ թաղեցի մը ստորագրութեամբ մէկ՝ հիմնուելով կարգ մը սխալ տեղեկութիւններու և ոչ նուազ սխալ սրբատաշութեան մը վրայ, չանացած եր ցոյց տալ Հիմնադրաց Ժողովը գոյութեան մէջ, և Թաղ. Մորուքդներէն ընտրուած Տնօրէն Մորուքդները, իբր անհամեմատ մարմիններ՝ գործելու անընդունակ։

Այս եզրակացութիւնը թէեւ չատ պատուաբեր չէ ինքզինքը իրագեկ հրատարակող մարդու մը, բայց ցոյց տալու համար թէ դատելու ո՛ր աստիճան սխալ ուղղութեան մէջ է, կամ իրագեկ ըլլալու յատկութեան հակառակ բացարձակապէս անգէտ է իր չուրջը անցած դարձածին, պիտի երեսն հանենք իր անտրամաբանական պատճառաբանութեանց խախտուն հիմը։

1. Հիմնադրաց Ժողովին գոյութիւնը կասկածելի ցոյց տալով, Տնօրէն Մորուքդին ընտրութիւնը չորս Թաղ. Մորուքդներուն կատարել տալու փաստը, որ չատ օրինաւոր է, անտեղի է կ'ըսէ, եւ առանց թուելու թէ ինչո՞ւ անտեղի է, Աղգատանեաց հիմնական ձեռը պատճառ կը տեսնէ, առանց ուրանալու թէ այդ ձեռը—որ կանխապէս ուրիշ թաղերու մէջ ալ գոյութիւն ունեցած է,—իր անտեղութիւնը և անյարմարութիւնը համար ջնջուած է, և այսօր միայն Գումգապուն է որ մինակ կը մնայ իր տեսակին մէջ։ Ասիկա չնորհաւորելի բան մը չէ այլ ընդհակառակն ցաւալի բան մը։ Գէթ չանուն միակերպութեան պէտք էր Գումգապուն ալ համակերպէր ընդունուած սովորութեան, Թաղ. Մորուքդներէն ընտրուելով և ոչ թէ բացարձակապէս անոր իրաւասութեան տակ մնալով, ինչպէս է ուրիշ թաղերու մէջ։

2. «Սխալ է թէ Գումգապուի Աղգատանեաց արդի Հիմնադրաց Ժողովը իր մտածումներ կորսնցուցած է, քանի որ հազիւ 4-5 տարի առաջ նոր քուէարկութեամբ մը վերակազ-

(*) Յարգ. յօդուածագրին այս խօսքը եթէ ստոյգ կրնայ ըլլալ անցեալին համար, այնպէս չէ անշուշտ հիմայ, քանի որ Պատրիարքարանը լրջօրէն ձեռք առած ըլլալ կը թուի խնդիրը։ Ս. Պատրիարքին տեղեկագրովը՝ կառցութիւնը ներկայացուելով Մայր-Աթոռոյ Ս. Էջմիածնին։ Ծ. ԽՄԲ.

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ ԳԵՐԹՈՒԱԾՔԸ 146

Կ. Կ. ՕՔՍՆԿԵՔ

ԵՐԵԿՈՒՀԱՅԱԿԱՆ ՄԻԼԻՈՆՆԵՐԸ

ԳԼՈՒԽ Ը.

Այս ձեռակերպութիւններով քանի մը տարի ալ անցաւ։ Տիկին Իւմպէռ օրէնքին յապաղումներուն չնորհած բոլոր միջոցները գործածած էր, բայց հակառակ իր բոլոր գերագոյն ճիգերուն, դատարանները վերջապէս օր մը չէ օր մը պիտի վճռէին Պ. Տիւռէյի խընդիրը։

Այս մեծ և երկարաձիւ պայքարին վերջին ճակատամարտը տեղի ունեցաւ Նիպեօֆի մէջ, այն պզտիկ քաղաքը ուր կը գտնուէր խեղճ Պ. Փիռաոի դրամատունը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Դր. Ս. ՎԱՍԼԵ (28)

Ցետոյ մի դշխոյ ծանօթ էր, որ ամէն տարի Փարիզ կ՚երթար, եւ ամէն անգամ Ռաֆայէլին համար նոր հագուստներ կը պատուիրէր։ Ռաֆայէլ ամէն անգամ կ՚ըսէր, որ ինքը չի կրնար այդ հագուստները գնել, որովհետեւ չունի դրամ։ Դշխոյն կ՚ըսէր, որ ինքը կը պատրաստէ զանոնք, եւ ոչինչ կը վճարէ։ Ռաֆայէլ կ՚ըսէր, որ ինքը չի կրնար ընդունիլ, որովհետեւ ինքը չի կրնար վճարել։ Դշխոյն կ՚ըսէր, որ ինքը չի ուզեր վճարուած

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՀԱՐՑԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԿԱՆ

ԱՂԱՎՆԻ

ԳԱՂԱԹԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ

31.

—Ա՛խ, ասում էին՝ ամէն ոտքս մի փոս, ամէն ձեռքս մի գայլ, ամէն գլխիս՝ մի սուր, ամէն կողմիս՝ մի թշնամի, ես էլ ոչ ոքի չէի հաւատում, ոչ ոքի չէի ուզում տեսնել, ոչ ոքի հետ չէի ուզում խօսել, ոչ ոքի չէի ուզում լսել, ոչ ոքի չէի ուզում ընդունել, ոչ ոքի չէի ուզում ներել, ոչ ոքի չէի ուզում սիրել, ոչ ոքի չէի ուզում ճանաչել, ոչ ոքի չէի ուզում ինձ մօտ թողնել, ոչ ոքի չէի ուզում ինձ մօտ տեսնել, ոչ ոքի չէի ուզում ինձ մօտ ունենալ, ոչ ոքի չէի ուզում ինձ մօտ գտնել, ոչ ոքի չէի ուզում ինձ մօտ գալ, ոչ ոքի չէի ուզում ինձ մօտ կանչել, ոչ ոքի չէի ուզում ինձ մօտ ուզ